

STUDENTENVAKBEWEGING (SVB), militante richting in de studentenbeweging die in de loop van het academiejaar 1966-'67 is ontstaan aan de Nederlandstalige afdeling van de Katholieke Universiteit te Leuven (KUL). In het daaropvolgende jaar werden in de verschillende universitaire centra van het land SVB-groepen opgericht die een belangrijke invloed hebben uitgeoefend op de studentenbeweging. Van oktober 1970 af veranderde de opstelling van deze revindicatieve actiegroepen en noemden ze zich Marxistisch-Leninistische Beweging.

Hun doelstelling kwam duidelijk tot uiting in de titel van hun weekblad : Alle Macht aan de Arbeiders. Ze werden trouwens vrij snel met de afkorting van deze titel Amada genoemd. De doelstellingen werden geconcretiseerd in het opbouwen van een revolutionaire partij die zich in een breder maatschappelijk perspectief radicaal zou opstellen tegen de heersende kapitalistische machtsconcentratie, met de daaraan verbonden sociale onrechtvaardigheid en onderdrukking van studenten en arbeiders. Binnen de universiteit wilde men militanten rekruteren, vormen en organiseren ten dienste van de arbeidersstrijd in de bedrijven.

Ofschoon de SVB als specifieke groep en onder deze naam slechts een vijftal jaren actief is geweest in de studentenbeweging, had haar syndicale opstelling diepe wortels in de Vlaamse studentenbeweging. Deze richting was reeds lang voordien aanwezig in de studentenpolitiek en blijft nog steeds verder doorwerken.

Voordat in de centrale studentenbeweging, gedragen door het Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond (KVHV), naast het Vlaams-nationaal perspectief het sociale perspectief ging doorwegen, was deze bezorgheid reeds aanwezig in de op sociale dienstverlening gerichte Universitaire Werkgemeenschappen (UW) en in de meer revendicatief georiënteerde Vereniging voor Vlaamse Studenten (VVS).

Na de Tweede Wereldoorlog kwam de sociale bezorgdheid van de studenten aan de Katholieke Universiteit te Leuven tot uiting in verscheidene liefdadige acties. Vooral van 1950 af streefde men naar democratisering aan de universiteit door het ter beschikking stellen van goedkopere materiële voorzieningen aan minder-gegoede studenten. De

democratische krachten werden gebundeld in universitaire werkgroepen. De dienstverlening die door deze groepen werd georganiseerd, had de oprichting van een Universitair Sociaal Centrum tot gevolg, een studenten hulpverlening, een cursusdienst, studentenrestaurants en in 1954 ook van een studentencoöperatief (ACCO).

In datzelfde jaar werd trouwens door het studentenparlement een restaurantstaking georganiseerd met het oog op het verkrijgen van goedkopere maaltijden. Het studentenparlement stelde reeds in 1958 onder voorzitterschap van L. Huyse de vraag naar het realiseren van een revendicatief studentenvakbondswezen. Deze bezorgdheid bleef aan de orde. Het aantal studenten uit de lagere socio-professionele groepen, vooral uit de kleine middenstand, bleef immers voortdurend stijgen, vooral na de invoering van een stelsel van studiebeurzen door de wet van 19 maart 1954.

Nadat door de wet van 3 augustus 1960 aan de universiteiten sociale subsidies werden toegekend, kon de sociale sector verder worden uitgebreid en deden verscheidene studentenleiders hun eerste ervaringen op in medebeheer.

In 1962 manifesteerde de reeds in 1938 opgerichte VVS zich als studentensyndicaat. De centrale thema's in de acties waren toen: democratisering van de toegangswegen tot de universiteit, verhoging van de studiebeurzen, democratische huisvesting en goedkopere schoolabonnementen. Deze nationale en pluralistische vereniging, die de studentenleiders van alle Vlaamse universitaire centra samenbracht, stelde op haar congres van 1965 een aantal nieuwe eisen aan de orde in verband met studieloon, de integratie van het universitair en niet-universitair hoger onderwijs, de onderwijs- en examenmethodiek en het medebeheer door de studenten in de universitaire structuren. Deze eisen situeerden zich in de bredere visie op de student als intellectueel arbeider en op een democratische universiteit in een democratische maatschappij.

Met het oog op het uitwerken van een sociaal statuut voor de student werd door Jan Bauwens, toenmalig voorzitter van het VVS, toen reeds contact opgenomen met de traditionele bediendenvakbonden. Deze contacten leverden echter weinig resultaat op, vooral doordat men in deze kringen nog al te zeer aan het beeld van de prins-student dacht. Bij de studentenleiders was intussen duidelijk een andere mentaliteit en een brede sociale bezorgdheid gegroeid die ruimer lag dan de corporatistische belangen van de studentenwereld. Alle problemen werden in commissies en werkgroepen ernstig bestudeerd. De universitaire overheden konden de degelijk voorbereide standpunten van de studentenorganisaties niet zomaar naast zich neerleggen. De eis naar meer medezeggenschap ging aldus steeds reëler doorklinken.

In diezelfde periode groeide ook in het KVHV, de toonaangevende studentenorganisatie te Leuven, een zekere allergie ten aanzien van een te eng Vlaams-nationale opstelling van de V.B. De Vlaamse eisen, die weer actueel werden naar aanleiding van de mars op Brussel (1961), van de taalwetten en van de voorbereiding van de wet op de universitaire expansie (1965), werden vermengd met sociale motieven. Het grote streefdoel werd in die jaren als volgt geformuleerd: „een wetenschappelijk volwaardige Vlaamse universiteit, democratisch

geleid en op een gezonde manier geïntegreerd in het geheel van de maatschappij".

Op het vierde algemeen congres van de Vlaamse Volksbeweging (VVB) te Kortrijk deed de toenmalige praeses van het KVHV, Gaby Vandromme, een oproep om de arbeidersbevolking te betrekken bij de V.B.

Ons Leven, het orgaan van het KVHV, had intussen in november 1962 een speciaal nummer uitgegeven met het thema van de student als intellectueel arbeider. In mei 1964 kwam er een nummer over sociaal-economische democratie. Het feit dat hierin bijdragen waren opgenomen van vooraanstaande vakbondsleiders, wijst erop dat de studentenbeweging contact zocht met de bredere sociale en vakbondsbeving. Voor het eerst werd hier expliciet een oproep gedaan voor samenwerking tussen arbeiders en studenten.

Op 25 november 1964 had in Leuven op initiatief van het VVS de eerste syndicale betoging plaats naar aanleiding van het probleem van de universitaire expansie met als centrale eis : de gelijkberechtiging van Vlamingen en Walen tegen het Brussels imperialisme. De strijd voor de overheveling van de Franstalige afdeling van de Leuvense Universiteit werd aldus meteen als een strijd voor democratisering gesteld. Meer Vlaams-nationaal geïnspireerde studenten en meer links-syndicale studenten zouden een jaar lang gezamenlijk optrekken achter het probleem van de overheveling.

De feiten die zich voordeden tijdens de arbeidersstrijd rondom de mijn in Zwartberg in februari 1966, waarbij twee arbeiders het leven lieten, hadden een brede weerklank bij de sociaal-geëngageerde studentenleiders. Op 16 maart 1966 had in Leuven een betoging plaats van de Vlaamse Volksbeweging, waar voor het eerst studenten en arbeiders samen betoogden voor Leuven-Vlaams. Het VVS-congres nam in diezelfde periode een motie aan in verband met de medezeggenschap van de arbeiders.

Door het mandement van de bisschoppen van 13 mei 1966 sloeg dit sociaal bewustwordingsproces bruusk over op de bredere studentenmassa, waardoor de studentenbeweging in een stroomversnelling terechtkwam. Meer nog dan de inhoud van het mandement werkte de toon als een katalysator. Er werd verband gelegd tussen taal en kapitaal en er kwamen thema's aan de orde in verband met deconfessionalisering en imperialisme.

Mede door het optreden van de politie werd de herinnering aan de arbeidersstrijd levendig. De strijd voor de overheveling werd nu duidelijk gevoerd als een strijd tegen de conservatieve economische machten, tegen het establishment. Typisch voor de sfeer dezer dagen was dat men niet de Vlaamse Leeuw zong, maar wel het vrijheidslied van de Amerikaanse neger : We shall overcome. De syndicale en internationale verruiming van de studentenbeweging was intussen reeds manifest geworden op het Europese seminarie dat het VVS eind maart 1966 organiseerde in verband met democratisering.

Op 27 mei 1966 werd prof. E.J. Leemans door de bisschoppen benoemd tot commissaris-generaal van de Leuvense universiteit en op 7 juni prof. P. de Somer tot pro-rector. De droom van een autonome Vlaamse, democratische en gedeklerikaliseerde universiteit werd aldus meer actueel.

De Leuvense studentenbeweging werd intussen gecentraliseerd van een coördinerend VVS uit met aan de basis de faculteitsverenigingen. Het KVHV verloor aldus zijn alleenrecht als vertegenwoordiger van de Leuvense studenten. Carl Bevernage werd voorzitter van VVS-Leuven, waaronder vier raden ressorteerden met elk 26 gekozen kringafgevaardigden. Raf de Canck werd voorzitter van de Facultaire Raad, Raf Masschelein van de Sociale Raad en Paul Goossens combineerde na het ontslag van Herwig Langohr het voorzitterschap van de Politieke Raad en van het KVHV.

Gedurende de voettocht door het Vlaamse land naar Leuven die van 4 tot 9 oktober 1966 werd georganiseerd, kwam de idee naar voren van een studentenvakbeweging, vooral onder impuls van Ludo Martens, hoofdredacteur van Ons Leven, die in Nederland ervaring had opgedaan met de studentenvakbeweging, die aldaar reeds in 1963 naar voren was getreden met een Democratisch Manifest. De ideeën hieromtrent werden van januari 1967 af uitgewerkt in Ons Leven, dat vrijwel in handen was van de Politieke Raad. In een breder maatschappelijk perspectief wilde men zich radicaal opstellen tegen de heersende kapitalistische machtsconcentratie met de daaraan verbonden sociale onrechtvaardigheid en onderdrukking van studenten en arbeiders.

In de beginperiode werd vooral de nadruk gelegd op studie, onder meer van de theoretische achtergronden van medezeggenschap. In de actie lag het accent op het afdwingen van het recht op medebeheer en informatie in de Nederlandstalige afdeling van de Leuvense universiteit. De staking die hieromtrent plaatsvond op 22 december 1966 had de schorsing van vier studentenleiders ten gevolge. Na het verschijnen van het seksnummer van Ons Leven op 3 februari 1967 werd ook Ludo Martens op het matje geroepen door de academische overheid en nam hij ontslag als hoofdredacteur van Ons Leven.

Syndicale discussies over stakingsrecht en over het sociaal statuut van de studenten werden hierdoor ten zeerste gestimuleerd.

De actie Ultimatum, die in maart 1967 werd gelanceerd, en de staking voor medebeheer van 18 mei 1967, die door het KVHV waren gelanceerd, liepen echter op een mislukking uit. De reactie tegen de SVB-richting kwam hierdoor in de studentenorganisaties sterk naar voren. De faculteitsvoorzitters achtten zich alleen representatief voor de studentenbevolking. In het KVHV zelf kreeg de traditioneel-Vlaamse richting opnieuw de bovenhand.

Op 22 mei 1967 pleitte het KVHV voor meer duidelijkheid in de opstelling van de studentenorganisaties, wat meteen betekende dat het SVB zich autonoom diende te organiseren. Paul Goossens, de pas herkozen voorzitter van het KVHV, nam in oktober ontslag, omdat hij geen mogelijkheid zag om zijn programma te realiseren en trok ook naar het hoofdkwartier van de SVB in de Eikstraat, niet helemaal toevallig het huis van waaruit ook de Universitaire Werkgemeenschap jarenlang had gewerkt.

De SVB werd organisatorisch uitgebreid over de verschillende universitaire centra en gaf het blad 13 mei uit.

De publikatie op 15 januari 1968 van de expansie-

plannen van Leuven-Frans deed de democratische vonk niet alleen bij de Leuvense studentenbevolking oplaaien, maar mobiliseerde heel het Vlaamse land, wat de val van de regering-Vanden Boeynants ten gevolge had. De praktijk van de dagelijkse strijd, de contacten met arbeiders tijdens het uitdelen van pamfletten en de confrontatie met de politie stimuleerden tot een totale ter discussie-stelling van de maatschappij. In dat klimaat kon de SVB verder wortel schieten, mede profiterend van de ideeën van de mei-revolte in Frankrijk en van de nieuwe interpretatie die aan het marxisme werd gegeven tijdens de Praagse Lente. Onder druk van de omstandigheden werd de traditionele politiek van dialoog met de overheid vervangen door een mobilisatie van de studentenmassa, gefundeerd op een conflicttheorie. De ervaring in de strijd en een diepergaande analyse achteraf hebben doen inzien dat studentenrevoltes onvoldoende zijn om in de maatschappij blijvende hervormingen door te drukken. In de marxistisch-leninistische visie met haar klasseanalyse werden toen de uitgangspunten en de tactiek voor een bredere maatschappelijke opstelling gevonden.

In augustus 1968 bereidde de SVB de actie voor het komende werkjaar voor. Er werd een studie opgesteld met de titel: Ervaringen uit twee jaar strijd te Leuven, en in verband met de kadervorming werd een diepgaande studie gemaakt van het boek van Lenin van 1902, Wat te doen, rondom de vraag: wat na de revolutie?

Het is vooral van dit moment af dat een marxistisch-leninistische interpretatie op de voorgrond trad. Geleidelijk verschoof de belangstelling van het activeren van de brede studentenmassa naar discussies over de zuivere ideologie en de juiste politieke richting.

In elk geval hadden de acties naar aanleiding van de universiteitsherstructurering niet veel succes. De staking rondom het informatierecht in november 1968 sloeg niet aan bij de brede studentenlagen. De kloof tussen de kleine ideologische kern en de brede groep was te breed geworden. De SVB had blijkbaar meer weerklank in de arbeidersstrijd, waarbij ze van oktober af betrokken werd naar aanleiding van de staking bij Ford-Genk. In januari 1969 werd het front verlegd naar de textielstaking in Gent onder het motto: Arbeiders-studenten één front.

Binnen de universiteiten werden hoofdzakelijk nog militanten gerekruteerd en gevormd ten dienste van de arbeidersstrijd in de bedrijven.

Verschillende SVB-militanten bleven nog actief in de operatie-Restitutie, die eind 1969 door diverse studentenorganisaties als alternatief voor de 11-11-11 actie werd georganiseerd rondom de problematiek van de derde wereld. Hieruit ontstond de Derde-Wereld-Beweging, die sterk werd beïnvloed door de SVB-richting, wat o.a. bleek uit hun informatieblad Alle Macht aan het Volk. Vanuit de problematiek van de derde wereld werd een directe band gelegd met de eigen kapitalistische samenleving. Deze beweging zou nog één jaar samenwerken met het reeds in 1962 opgerichte UCOD om daarna volledig in het vaarwater van de SVB te verzanden. Enerzijds was de SVB intussen steeds verder doorgedrongen tot de verschillende VVS-kernen, anderzijds werd meer en meer contact verloren met de brede studentenmassa. Van het

nationaal SVB-blad Genster verschenen slechts twee nummers.

De SVB beleefde nog een hoogconjunctuur met de mijnstaking in januari 1970. Vooral onder impuls van de faculteitskring der sociale wetenschappen Politica werden de studenten gesensibiliseerd om Mijnerwerkersmacht te steunen. Inmiddels waren trouwens een dertigtal aanhangers van deze groep als arbeiders in fabrieken werkzaam. Van de verschillende kernen uit die intussen over het Vlaamse land waren verspreid, zouden ze invloed blijven uitoefenen in de golf van wilde stakingen die België in de daaropvolgende jaren overspoelde.

Sinds oktober 1970 kwam deze groep expliciet vooruit als Marxistisch-Leninistische Beweging, met als weekblad en ook als doelstelling Alle Macht aan de Arbeiders. In studentenkringen werd de afkorting MLB gebruikt, terwijl naar buiten toe de naam Amada ingang vond. De gebeurtenissen in China naar aanleiding van de culturele revolutie en de sympathie voor de verwezenlijkingen van Mao zijn hier niet vreemd aan. Verscheidene leiders brachten trouwens een bezoek aan China.

Terwijl de MLB-Amada werk maakte van een revolutionaire partij en een communistische jeugdbond, werd in juni 1972 onder impuls van E. Mandel de Revolutionaire Arbeidersliga (RAL) opgericht als Belgische afdeling van de 4de Internationale. Deze is in tegenstelling met de maoïstische richting van Amada trotskistisch. Deze tendens, die zich nu autonoom opstelt, had reeds een oude traditie in de linkervleugel van de socialistische beweging. Beide organisaties zijn nog regelmatig werkzaam rondom verscheidene acties zowel aan de universiteit als in het middelbaar onderwijs, maar slagen er niet in een georganiseerde beweging op gang te brengen die de massa van studenten en scholieren blijvend kan inspireren. In 1971-'72 was er de actie rondom het statuut van de vreemde studenten en tegen de repressie naar aanleiding van het neerschieten van een student te Leuven. In 1972-'73 werd actie gevoerd rondom de verhoging van de collegegelden, de maatregelen Claes-Hurez, maar vooral rondom de voorgestelde legerhervormingen van minister Vanden Boeynants. Ook het begin van het schooljaar 1973-'74 werd gekenmerkt door korte acties in verband met de nieuwe plannen van Vanden Boeynants, Chili, Brasil Export en vooral in verband met de zaak Spies, de Zuidafrikaanse ambtenaar die te Leuven tot lector was benoemd.

In november 1972 traden de studentenleiders van de jaren 1966-'67 nogmaals op de voorgrond. Hun oude idealen trachtten ze nu waar te maken door het uitgeven van het alternatief weekblad Vrijdag, dat echter reeds in februari 1973 in stilte ten grave werd gedragen. In de redactie vond men de namen terug van Gaby Vandromme, Henry Coenjaerts, Walter de Bock en Paul Goossens.

Twee andere studentenleiders, namelijk Michel Leyers en Chris Merckx, kwamen nog verscheidene keren in het nieuws, omdat ze zich als artsen in Hoboken (Antwerpen) vestigden en als actieve Amada-militanten tegen de terugbetalingstarieven van de ziekenfondsen werkten. De Amada-richting zou trouwens op 10 maart 1974 als politieke partij deelnemen aan de wetgevende verkiezingen - zonder veel succes evenwel. Intussen behoorde de droom van een breed links studentenfront reeds

lang tot het verleden en verzakte de studentenmassa
bij gebrek aan inspirerende ideeën meer en meer
tot apathie.

JOHAN VAN DE KERCKHOVE